

Izglītības vērtību transformācija Latvijā 20.gadsimtā

Projekts Nr. Izp-2020/1-0178
Izglītības vērtības transformācija sociālās kopienas kultūras un
ekonomiskajai izaugsmei (IzVeTSKKEI)

FLPP
FUNDAMENTĀLO UN
LIETIŠĀO PĒTĪJUMU
PROJEKTI

Izglītība kā sabiedrības vērtību atspoguļotājs:

- Izglītība vienmēr ir bijis tiešs politisko un sociālo procesu spogulis, jo tās uzdevums ir pielāgot sabiedrību valstī notiekošajiem varas maiņu procesiem.
- Šajā gadījumā izglītība tieši atspoguļo katra vēstures perioda vērtības un to transformāciju.
- Izglītības attīstība un mainība 20.gs. veido izglītības tradīcijas Latvijā.

Teorētiskās izpētes pamatbāze:

- Periodika:

- «Izglītības Mēnešraksts» (1942. – 1944.)
- «Izglītības Ministrijas mēnešraksts» (1920. – 1934.)
- «Padomju Latvijas skola» (1940. – 1945.) u.c.

- Likumdošana:

- «Likums par tautas izglītību Latvijā» (1934) u.c.

- Monogrāfijas, zinātniskās publikācijas u.c.

Izglītības pārmaiņas rādītāji	Demokrātiskais posms (1920. – 1934.g.)	Autoritārais posms (1934. – 1940.g.)	Vācu okupācijas posms (1940. – 1945.g.)	Padomju okupācijas posms (1945. – 1991.g.)
Sabiedrības vērtību pamatprincips	Individualizācija	Socializācija	Tautas un rases nozīme	Kolektīvisms
<i>Pedagoģiskās darbības ideāls</i>	Mācīšanās process, kurā skolēni aktīvi līdzdarbojas. Pilsoņi, kas <u>spēj pašnoteikties</u> un radīt savu patstāvīgu dzīvi.	Mācību iestādei jāizkopj jaunatnes <u>fiziskā, intelektuālā, estētiskā un tikumiskā izglītība</u> un jāaudzina jaunatne pilsoniskā un sabiedriskā krietnībā, darba un <u>tēvzemes mīlestībā</u> un tautu un šķiru saprašanās garā.	Disciplinēts mācīšanās process, kurā skolēni pārmanto <u>sabiedrības ideālus</u> un izkopj <u>savu personību atbilstoši tiem</u> .	Skola audzina jaunos padomju pilsoņus un sagatavo tos par <u>savas valsts, saimnieciskās, sabiedriskās un kultūras dzīves attīstības veicinātājiem</u> .

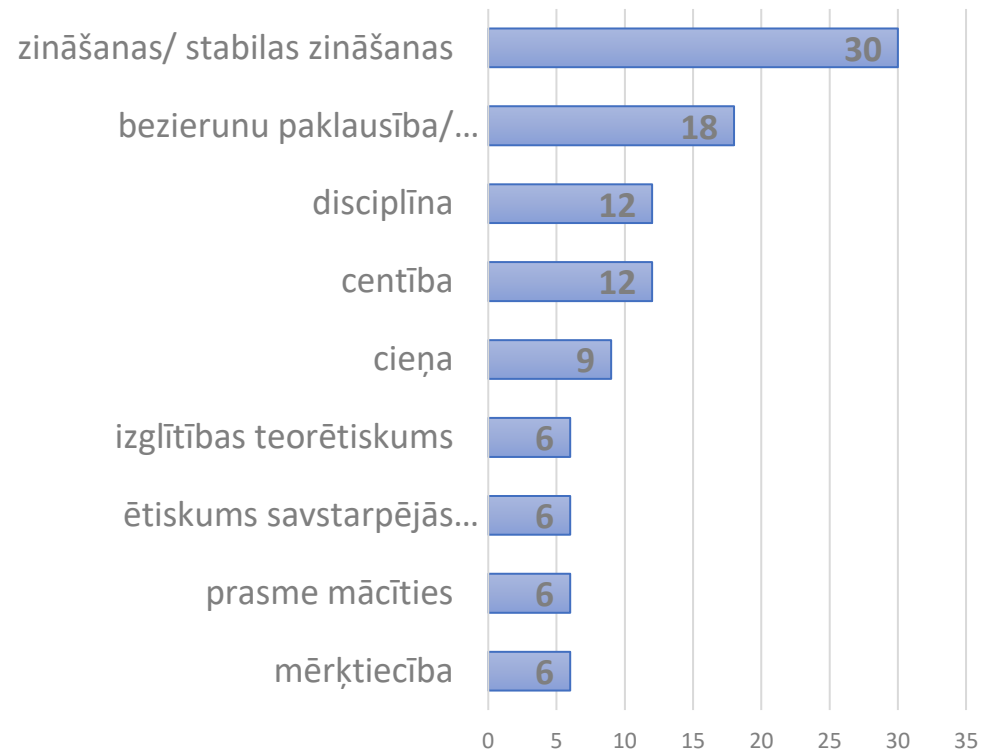
Izglītības pārmaiņas rādītāji	Demokrātiskais posms (1920. – 1934.g.)	Autoritārais posms (1934. – 1940.g.)	Vācu okupācijas posms (1940. – 1945.g.)	Padomju okupācijas posms (1945. – 1991.g.)
Sabiedrības vērtību pamatprincips	Individualizācija	Socializācija	Tautas un rases nozīme	Kolektīvisms
Nozīmīgākās izglītības vērtības	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Personības unikalitāte.</u> • Harmoniskas un sabiedrības izaugsmei derīga personība. • Ne tikai gūst zināšanas, bet arī prot tās izmantot. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Dzimtenes mīlestība.</u> • Lauksaimniecības nozīme. • <u>Autoritātes nozīme visās dzīves jomās.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • Rakstura stingrība • <u>Gatavība upurēties nācijas ideāliem.</u> • Apgūst ne tikai teorētiskās zināšanas, bet arī praktisku darbošanos. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Padomju dzimtenes mīlestība.</u> • Tautu draudzība. • Komunistiskajai sistēmai atbilstošs pasaules redzējums. • Darba nozīme un profesionālā orientācija.

Izglītības pārmaiņas rādītāji	Demokrātiskais posms (1920. – 1934.g.)	Autoritārais posms (1934. – 1940.g.)	Vācu okupācijas posms (1940. – 1945.g.)	Padomju okupācijas posms (1945. – 1991.g.)
Sabiedrības vērtību pamatprincips	Individualizācija	Socializācija	Tautas un rases nozīme	Kolektīvisms
Skolotājs – jaunās paaudzes veidotājs	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Oriģināls.</u> • <u>Patstāvīgs, autonoms.</u> • Augsta motivācijas apziņa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Autoritāte. • <u>Paraugš, kam līdzināties.</u> • Dzimtenes patriots. • <u>Ideālists.</u> • Pazīst savu audzēkņu personību. 	<ul style="list-style-type: none"> • <u>Ideālists</u>, skaidru skatu uz nācijas vērtībām. • Nepārtraukti papildina savas zināšanas un pilnveido profesionalitāti. • <u>Tikumiska un augstākām garīgām vērtībām atbilstoša dzīve.</u> 	<ul style="list-style-type: none"> • Piemīt komunistiskais idejiskums. • <u>Atbilstošs pasaules uzskats.</u> • <u>Augsts politiskās atbildības līmenis.</u> • Spēj ne tikai skolēnu mācīt, bet ieaudzināt viņos arī atbilstošās vērtības.

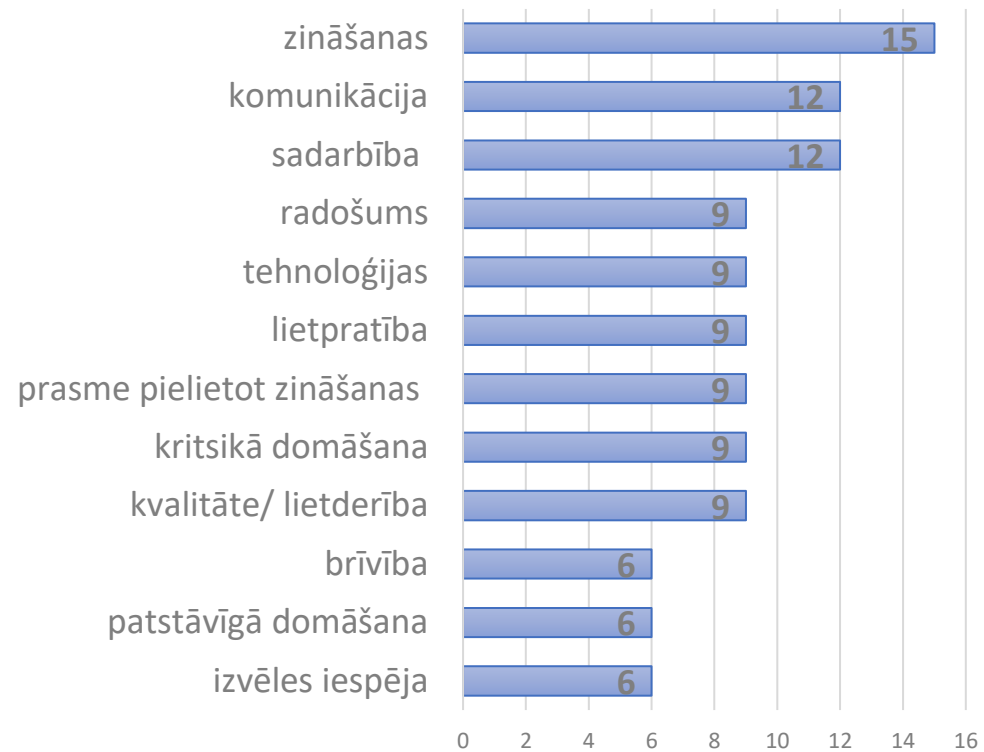
Empīriskais pētījums:

- Mērķis identificēt izglītības vērtību paradigmu maiņu.
- Aptaujā piedalījās 81 respondents (75 (94 %) sievietes, 3 (3 %) vīriešu, 3 (3 %) cits.
- 12 (15 %) respondenti ir norādījuši, ka skolas gaitas noslēguši laika posmā no 1965. gada līdz 1982. gadam, savukārt 69 (85 %) respondenti – no 1983. līdz 1990. gadam.

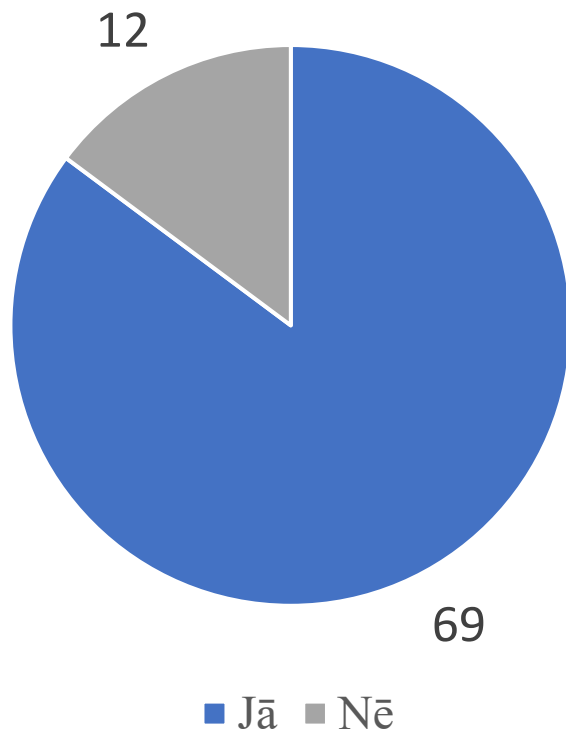
Izglītības vērtības 20.gs.

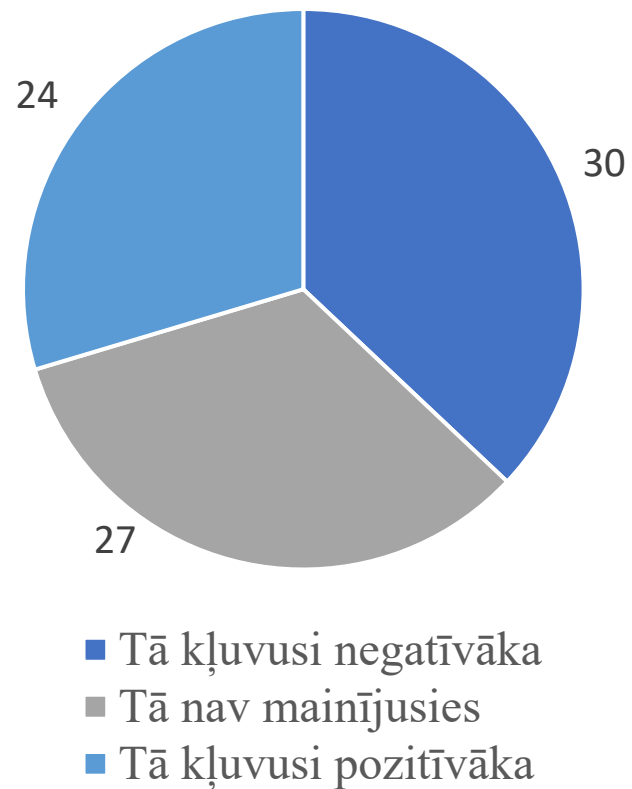
Izglītības vērtības mūsdienās

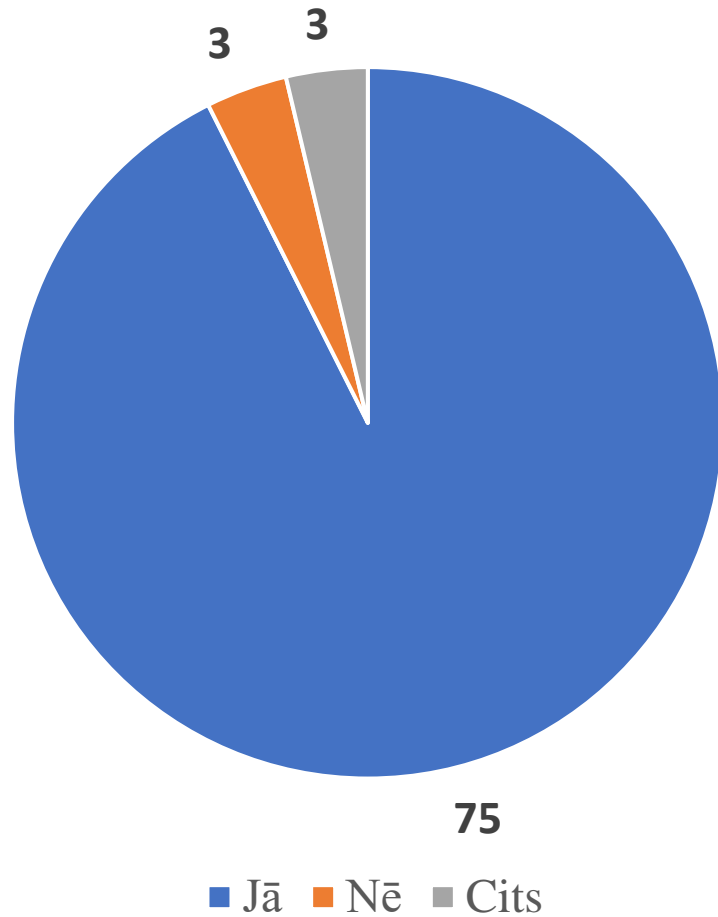
Vai izglītībai ir vērtība mūsdienās?

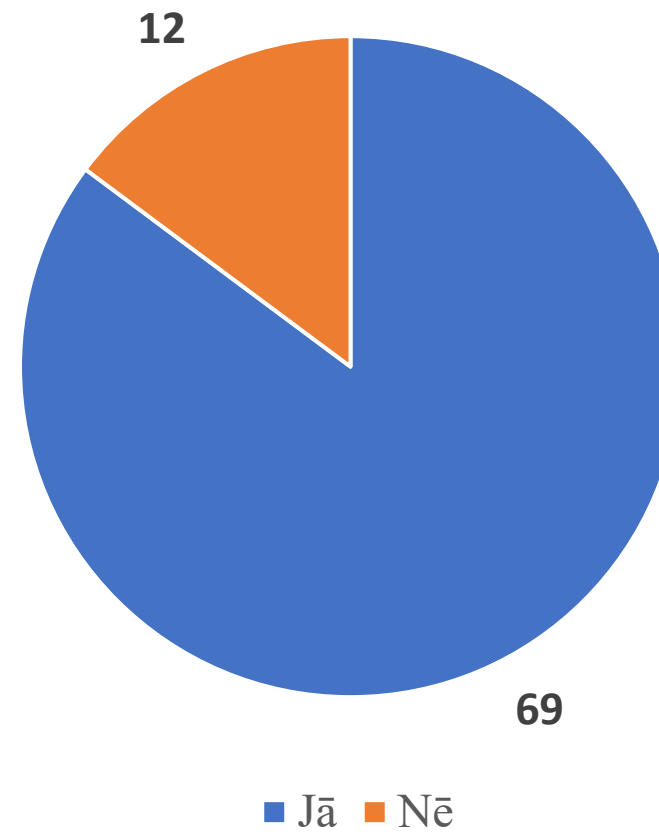
Vai mainījusies skolēnu attieksme pret izglītību?

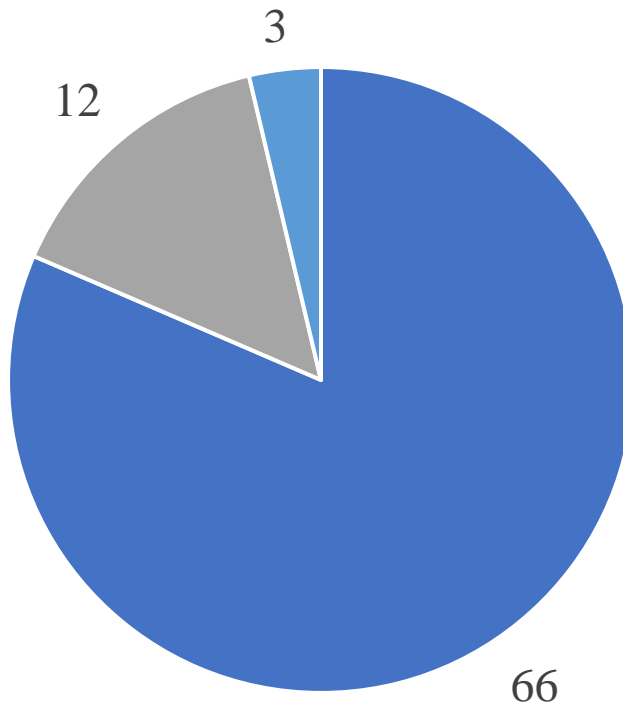
**Vai mūsdienās ir plašākas
izglītības ieguves iespējas?**

**Vai izglītībai bija vērtība laikā,
kad mācījāties?**

Vai skolotāja profesijai tolaik bija lielāks prestižs

■ Jā ■ Grūti teikt ■ Nē

Secinājumi

- Izglītības vērtību pētniecība vēstures dimensijā ir nozīmīga, jo tās veido izglītības tradīciju Latvijā, kas vēl aizvien ietekmē izglītības pārmaiņu procesus.
- Demokrātiskajā periodā izglītības vērtības pamatā saistītas ar skolēna kā radošas un domājošas personības attīstību, savukārt diktatūras periodos galvenie akcenti tiek likti uz sabiedrības politisko priekšstatu nodošanu sabiedrībai.
- Kopējais priekšstats par izglītības vērtību sabiedrībā nav mainījies, bet ir būtiski mainījies par izglītības vērtībām.

Izglītības vērtību transformācija Latvijā 20.gadsimtā

Dr.paed.,prof. Pāvels Jurs

E-pasts: pavels.jurs@liepu.lv

Mg.sc.educ. Ivita Pelnēna

E-pasts: ivita.pelnena@liepu.lv

Projekts Nr. Izp-2020/1-0178

Izglītības vērtības transformācija sociālās kopienas kultūras un ekonomiskajai izaugsmei (IzVeTSKKEI)

FLPP
FUNDAMENTĀLO UN
LIETIŠĶO PĒTĪJUMU
PROJEKTI